

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA
O`RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

«PSIXOLOGIYA» KAFEDRASI

5310200-Psixologiya ta'lim yo`nalishi I-kurs talabalari uchun

**«EKSPERIMENTAL PSIXOLOGIYA VA PRAKTIKUM» fanidan
Seminar, tajriba va mustaqil topshiriqlarni bajarish uchun**

USLUBIY KO`RSATMA

Termiz-2009

Ushbu uslubiy ko`rsatmadan Eksperimental psixologiya va praktikum fanidan talabalar seminar, tajriba va mustaqil ish topshiriqlarini bajarishda foydalaniladilar. Uslubiy ko`rsatmada fan bo`yicha test savollari, mustaqil fikrlash uchun savollar kiritilgan.

5310200-Psixologiya ta'lim yo`nalishi uchun o`quv dasturi va o`quv rejasiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

k.o`q.Sharafutdinova X.G`.
o`q.Shabbozova D.R.

Psixologiya kafedrasining 2009 yil 27 avgustdagi 1-sonli yig`ilishida muhokama qilingan va foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri:

dots.Norbosheva M.

Uslubiy ko`rsatma Universitet O`quv uslubiy kengashi yig`ilishining
«____» _____ 2009 yildagi _____ qarori bilan foydalanishga
tavsiya etilgan.

Fanning hajmi

No	Mashg'ulot turi	Auditoriya soati	Mustaqil ish soati	Umumiy vaqt sarfi
1.	Ma'ruza	14	14	28
2.	Seminar	18	18	36
3.	Laboratoriya	36	36	72
	Jami:	68	68	136

1-mavzu: Eksperimental psixologiya predmeti

Reja:

1. Eksperimental psixologiya predmeti.
2. Eksperimental psixologiya amaliy soha sifatida.
3. Tajribalarni o`tkazish texnologiyasi.
4. Eksperimental psixologiyada o`lchash muammosi.
5. Differentsial psixometrika tushunchasi.

Eksperimental psixologiya amaliy faoliyat sifatida. Eksperimental psixologiya o`tkazilish va ularning asoslari. Eksperimental psixologiya vazifalari. Differentsial psixometrika.

2-mavzu: Eksperimental psixologiya metodlari

Reja:

1. Eksperimental psixologiyaning umumiy metodlari.
2. Psixologiyaning maxsus metodlari.
3. Metod va metodika tushunchasi.
4. Psixologik metodika va undan foydalanish.

Eksperimental psixologiya meto-dikalari, ularni ishlab chiqish va ulardan foydalanish me'yorlari. Metodika va undan foydalanuvchi-larga qo`yiladigan talablar. O`xshash mutaxassisliklarning metodikalardan foydalanishi.

3-mavzu: Eksperimental psixologiya tarixi

Reja:

1. Eksperimental psixologiyaning vujudga kelishi.
2. Dastlabki psixologik tadqiqotlar.
3. V.Vundning psixologik laboratoriyasi.
4. Psixodiagnostik testlar.
5. Proektiv metodikalar.

Eksperimental psixologiya shakl-lanishiga ta'sir ko'rsatadigan shart-sharoitlar. Eksperimental psixologiya va psixodiagnostika. V.Vundtning eksperimental psixologiya laboratory-yasi. Psixodiagnostika testlar yaratilish tarixi. Proektiv metodikalar tarixi. Kontent-analizni amalga oshirish tartibi.

4-mavzu: Eksperimental psixologiya psixometrik asoslari

Reja:

1. Eksperimental psixologiyada psixometrikani qo'llash.
2. Test ishonchliligi va validligi.
3. Testning tarkibiy tuzilishi.
4. Test shkalalari.
5. Parametrlarni hisoblash va shkalalarni standartlashtirish.

Test me'yorlarining reprezentativligi. Testlarning ishonchliligi. Testlarning validligi. Psixometrikada me'yor mu-ammosi va test tarkiblarining xususiyatlari. Shkalalarni protsental normallashtirish. Parametrlarni hisoblash va taqsimot tiplarini baholash. Shkalalarni standartlashtirish.

5-mavzu: Metodikalar yaratish texnologiyasi va ularni mahalliy sharoitga moslashtirish

Reja:

1. Metodika va uni yaratish texnologiyasi.
2. Metodika natijalarining chastotali tahlili.
3. Metodikani moslashtirish muammolari.
4. Metodikani qo'llashda qo'yiladigan talablar.

Metodikalar yaratish texnologiyasi. Ularni qo'llash vaziyati. Yaratish vaziyati. Moslashtirish vaziyati. Empirik materiallar statistik ishlarining zaruriy bosqichlari. Professional madaniy yoki yosh tanlanmasigi bo'yicha standartlashtirishning asosiy vazifalari. Psixometrikani kompyuterlashtirish. Psixometrikani kompyuterlashtirishning asosiy holatlari. Psixologni psixometrika bo'yicha tayyorlashga qo'yiladigan talablar. Psixologlarga qo'yiladigan talablar. Psixolog-psixometristning bilishi lozim bo'lgan holatlar.

6-mavzu: Psixik jarayonlar eksperimental psixologiyada

Reja:

1. Shaxs qiyofasini eksperimental o'rganish.
2. Qiyofaning ko'p qirrali tasnifi.
3. R.Kettelning «16 FShS».
4. MMPI yaratilish tarixi va imkoniyatlari.
5. G.Ayzenk «Shaxs so'rovnomasi».
6. Talaba shaxsining psixologik qiyofasi.

Qiyofaning ko'p o'lchamli aniqlash bosqichlari. qiyofalar sinfi. Konstitutsional dispozitsiya psixodiagnostikasi. Ijtimoiy shartlangan dispozitsiya (Rusalovning «Temperament strukturasi o'rganish» metodikasi, Ayzenkning «Shaxs so'rovnomasi», R.B.Kettelning «16 FShS», MMPI, eksperimental psixologiya testi (PDT, L.T.Yampolskiy) orqali ularni tahlil qilish yo'llarini o'rganish.

7-mavzu: Intellect eksperimental psixologiya

Reja:

1. Intellekt va intellektual testlar.
2. Qobiliyatlar psixodiagnostikasi.
3. Bine-Simon testlari.
4. Maxsus qobiliyatlarni aniqlash usullari.
5. G.Ayzenk intellektual testlari.

Qobiliyatlar psixodiagnostikasi. Bine shkalasi. IQ tushunchasi (Termen, Shtern), Stenford-Bine testi. Xronologik va aqliy yosh tushunchalari. qobiliyatlar psixodiagnostikasining ob'ekti va metodlari. Eksperimental va maxsus qobiliyatlarni o'rganish. Stenford-Bine shkalasi. Amtxauera testi, SHTUR testi. qobiliyatni o'rganish testlaridan foydalanish jabhalari.

Laboratoriya mashg'ulotlar

№	Mashg'ulot mavzulari	Seminar
1	Kuzatish usulini amalda qo'llash	4
2	Rusalovning «Temperament strukturasi o'rganish» metodikasi	4
3	G.Ayzenkning «Shaxs so'rovnomasi»	4
4	R.B.Kettelning «16 FSHS» metodikasi	4
5	Stenferford-Bine testi	4
6.	Amtxauera testi	4
7.	SHTUR testi	4
8.	Qiyinlashib boruvchi test (Raven metodikasi)	4
9.	Psixomotor ko'rsatkichlar bo'yicha asab tizimi xususiyatlarini aniqlash (Tepping-test metodikasi)	4
Jami:		36

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR

1. Eksperimental psixologiya fanining predmeti
2. Eksperimental psixologiya fan sohalaridagi o'rni.
3. Eksperimental psixologiya vazifalari
4. Psixodiagnostika fanining metodlarini klassifikatsiyalash.
5. Psixodiagnostika metodlar va metodikalari haqida tushuncha.

6. Shaxs to'g'risida ma'lumot olish usullari (L-ma'lumot, T-ma'lumot, Q-ma'lumot).
7. Psixodiagnostikaning tarixiy rivojlanish asoslari.
8. Psixodiagnostikaning fan sifatida shakllanish bosqichlari.
9. Zamonaviy psixologiyada psixodiagnostik tadqiqotlar.
10. Psixodiagnostikaning psixometrik asoslari haqida tushuncha.
11. Test me'yorlarining reprezentativligi.
12. Testlarning ishonchliligi.
13. Testlarning validligi.
14. Psixometrikada me'yor muammosi
15. Psixodiagnostik metodikalarni standartlashtirish.
16. Psixolog-psixodiagnostning kasbiy - etikaviy tamoyillari
17. Metodikalar yaratishning texnologiyasi haqida tushuncha.
18. Metodikalar yaratishga va moslashtirishga qo'yiladigan.
19. Psixometrikani kompyuterlashtirish.
20. Psixolog-psixometristning bilishi lozim bo'lgan holatlar.
21. Eksperimental psixologiya va umumiy psixologiyadan praktikum fanida emperik usullar va ularni qo'llash.
22. Eksperimental psixologiyaning tadqiqot metodlari.
23. Ijtimoiy psixologik eksperiment.
24. Eksperiment natijalarining psixologik tahlili.
25. Eksperiment natijaolarining statistik tahlili.
26. Faktorlar bo'yicha tahlilni amalga oshirish.
27. Eksperimental psixologiyada tajribalarni rejalashtirish.
28. Tadqiqot uchun metodika tanlash va asoslash.
29. Sinaluvchiga yo'riqnoma va uning ta'siri.
30. Tajribaning borishi tahlili.
31. Qisqa va uzoq muddatga mo'ljallangan eksperimentlar.
32. Eksperimentlarning qo'llanilishi.
33. Tekshiruvchi va tekshiriluvchiga ta'sir etuvchi tashqi va ichki omillar.
34. Intraindividual eksperimentlar.
35. Eksperimentga ta'sir etuvchi omillar.
36. Tashqi va ichki omillarning shaxsga ta'siri.
37. Laboratoriya eksperimentigsha shaxsni tayyorlash.
38. Laboratoriya eksperimenti natijalarini statistik va ko'rgazmali tahlil etish.
39. Guruhlararo munosabatlarni eksperimental o'rganish.
40. Eksperimental guruh va tabiiy guruhni o'zaro taqqoslash.

Talabalar mustaqil ishi

1. Psixologik tadqiqotlar tarixi
2. Taniqli astronom F.Bassel tadqiqotlari.
3. Nemis fiziologi Gelmgoltsning psixofiziologik tadqiqotlari.
4. Psixodiagnostika haqida ma'lumot.

5. Testologiya va uning asoschilari.
6. Tajriba materialani ishlab chiqish va tayyorlash.
7. Natijalarni qayta ishlash va tahlil qilish.
8. Matematik tahlil va uning ahamiyati.
9. Tadqiqot uchun metodika tanlash.
10. Tadqiqot natijalariga qo'yiladigan talablar.
11. Psixologiyada matematik tahlil metodlarni qo'llash.
12. O'rtacha standart og'ish.

Ushbu savollarga javob topganingizdan keyin shu asosda referat tayyorlang. Tayyorlagan referatingizda kirish, referatning maqsadi va vazifalari, asosiy bob (tahlil qilgan savollaringiz asosida) va xulosa qismi bo'lishi lozim. Referat oxirida foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati keltiriladi.

“Eksperimental psixologiya va praktikum” fanidan baholash mezonlari

1. Joriy baholash uchun ballar:

1.1. Seminar mashg'ulotda qatnashib, uning topshiriqlarini to'la sifatli bajargan talabaga 1,2 ball beriladi, agar to'liq bo'lmasa bajarish darajasiga qarab 0,7-1,1 ballgacha beriladi.

* Seminar mashg'ulotlari bo'yicha berilgan talabalar mustaqil ishlarining bajarilishi hajmi va sifatiga qarab 1,3 ballgacha berilishi mumkin (topshiriqlar to'liq va sifatli, ijodiy tarzda bajarilgan – 1,1-1,3 ball, sifatli va me'yor talablari darajasida – 0,8-1 ball, o'rta darajada – 0,6-0,7 ball).

1.2. Laboratoriya mashg'ulotda qatnashib, uning topshiriqlarini to'la sifatli bajargan talabaga 1,2 ball beriladi, agar to'liq bo'lmasa bajarish darajasiga qarab 0,7-1,1 ballgacha beriladi.

* Laboratoriya mashg'ulotlari bo'yicha berilgan talabalar mustaqil ishlarining bajarilishi hajmi va sifatiga qarab 1,3 ballgacha berilishi mumkin (topshiriqlar to'liq va sifatli, ijodiy tarzda bajarilgan – 1,1-1,3 ball, sifatli va me'yor talablari darajasida – 0,8-1 ball, o'rta darajada – 0,6-0,7 ball).

2. Oraliq baholash uchun ballar:

2.1. Oraliq baholash yozma tarzda o'tkazilib, oraliq baholashda 3 ta savolga javob berish so'raladi. Har bir savol 3 ballgacha baholanadi:

- agar savol mohiyati to'la ochilgan bo'lsa, javoblari to'liq va aniq hamda ijodiy fikrlari bo'lsa- 2,6-3 ball;
- savolning mohiyati umumiy ochilgan asosiy faktlar to'g'ri bayon etilgan bo'lsa- 2,1-2,5 ball;
- savolga umumiy tarzda javob berilgan, ammo ayrim kamchiliklari bo'lsa 1,7-2 ball;
- savolga umumiy javob berilgan, ammo ayrim faktlar to'liq yoritilmagan bo'lsa – 1,7 balldan kam ball beriladi.

2.2. Talabaning mustaqil ishi - berilgan mavzu bo'yicha referat tayyorlanadi.

- referatda mavzu to'liq ochilgan to'g'ri xulosa chiqarilgan va ijodiy fikrlari bo'lsa – 7,7-9 ball;
- mavzu mohiyati ochilgan, faqat xulosasi bor – 6,3-7,6 ball;

- mavzu mohiyati yoritilgan, ammo arzimas kamchiligi bo`lsa – 5-6,2 ball beriladi;
- mavzu mohiyati yoritilgan, ammo ayrim kamchiliklari bor bo`lsa- 5 ball beriladi.

3. Yakuniy baholash uchun ballar:

3.1. Yakuniy baholashda talaba 3 ta savolga yozma savoliga javob berishi lozim.

- har bir yozma savolga 5 ball ajratiladi.
- agar savol mohiyati to`la ochilgan bo`lib, mavzu bo`yicha talabanning tanqidiy nuqtai nazari bayon qilingan bo`lsa – 4,5 - 5 ball;
- savol mohiyati to`la ochilgan, asosiy faktlar to`g`ri bayon qilgan bo`lsa – 4,1 - 4,4 ball;
- savolga to`g`ri javob berilgan, lekin ayrim kamchiliklari bor bo`lsa – 3,1 - 4 ball;
- berilgan savolda javoblar umumiy va kamchiliklar ko`proq bo`lsa – 2,6-3 ball beriladi.

**Eslatma: Talabanning umumiy bali hisoblanganda yaxlitlab olinadi.*

O`zlashtirish ko`rsatgichi:

86-100 ball – “a’lo”

71-85 ball – “yaxshi”

56-70 – “qoniqarli”

Foydalaniladigan asosiy darsliklar va o`quv qo`llanmalar

Asosiy darsliklar va o`quv qo`llanmalar:

1. Sunnatova R.I. Karimova V.M., Tadjibaeva R.N. Mustaqil fikrlash. Toshkent, 2000.
2. Usmanova E.Z. O`quvchilarning mustaqil tafakkurni qanday shakllantirish mumkin? - «Pedagogika va yosh psixologiya» ilmiy-ommabop seriya, 2000, №1.
3. Усманова Э.З. Мотивационно-эмоциональная регуляция мышления в условиях интеллектуального конфликта. Ташкент: O`qituvchi, 1993.
4. G`oziev E.G`. Tafakkur psixologiyasi. Toshkent: Universitet, 1990.

Qo`shimcha adabiyotlar:

5. Лурия А.Р. Психология как историческая наука (К вопросу об исторической природе психологических процессов) В.сб.: История и психология. Под ред. Б.Ф. Поршнева и Л.А. Анцыферовой. М., 1998
6. Суннатова Р.И. Структура мыслительной деятельности. Ташкент: Фан, 1996.

Internet manbalari:

7. [http: www.lib.psixology.msu.ru](http://www.lib.psixology.msu.ru)
8. [http: www.lib.psixology.ru](http://www.lib.psixology.ru)
9. [http: www.lib.psixology.rin.ru](http://www.lib.psixology.rin.ru)
10. [http: www.lib.psixology.narod.ru](http://www.lib.psixology.narod.ru)
11. [http: www.lib.psixology.narod.ru](http://www.lib.psixology.narod.ru)